

barcelona

intro *tonny vorm*
fornuft og galskab **5**

ramblaen *regner hansen*
et opspil til byen **17**

parkerne *rigmor & gunvor kappel schmidt*
barcelonas grønne åndehuller **37**

genfødslen *jens-arne sørensen*
barcelonas forvandling **57**

arkitekturen *kasper christiansen*
modernismens mesterværker **79**

hjertet *regner hansen*
barcelonas bykerne **105**

rebellerne *martin tønner*
de 117 oprørs by **127**

nationen *uffe østergård*
selvstændighedens steder **147**

surrealisten *rigmor kappel schmidt*
salvador dalí-museer **169**

barca *morten bruun*
mere end en klub **191**

gastronimturen *jens-arne sørensen*
med en catalansk svigermor som guide **213**

regenterne *karsten fledelius*
barcelonas middelalder **235**

barcelona

**barcelona
vide verden**

© Forfatterne og

Aarhus Universitetsforlag 2012

Omslag og tilrettelægning, Trefold

Bogen er sat med Swift

Ebogsproduktion, Narayana Press

ISBN 978 87 7124 049 8

[Aarhus Universitetsforlag](#)

Aarhus

Langelandsgade 177

8200 Aarhus N

København

Tuborgvej 164

2400 København NV

barce lona

tonny vorm

I midten af 1990'erne rejste jeg til Barcelona for at læse engelsk og litteratur på universitetet. Jeg droppede hurtigt undervisningen, da niveauet var langt lavere end i Danmark, men til gengæld lærte jeg byen og mig selv bedre at kende. Jeg slog mig ned i Gràcia, der stadig er mit foretrukne kvarter, når jeg besøger Barcelona. Det sker omtrent en gang eller to om året. Resten af tiden bor jeg i København med min kone og to børn, til hvem min og Martin Tønners bog *Den våbenløse hær* blandt andre er dedikeret. Da jeg flyttede hjem fra Barcelona, genoptog jeg studierne på Københavns universitet og kan i dag kalde mig cand.mag i engelsk, redaktionschef på magasinet Euroman og litteraturkritiker ved Dagbladet Information. Min interesse for litteratur er foreløbig også resulteret i essaysamlingen *Historier om Amerika – aktuelle strømninger i USA's litteratur*, som jeg har bidraget til og redigeret sammen med Michael Bach Henriksen.

intro

fornuft og galskab

Der er mange måder at lære en fremmed by at kende på. Da jeg flyttede til Barcelona i sensommeren 1995 for at studere, besluttede jeg mig for at gøre det gennem kunsten og litteraturen. Jeg var i slutningen af 20'erne og havde brugt det meste af mit liv på at gøre mig bedre til et eller andet, hvad enten det så var sport, spil, venskaber, kæresteforhold eller studier. I de romaner og bøger, jeg havde læst hjemmefra, inden jeg tog til Barcelona, blev der talt om en speciel catalansk sjæl, der bestod af lige dele fornuft og galskab, *seny i rauxa*.

Jeg undersøgte fænomenet og fandt frem til, at det første, fornuften, afspejler sig i regionens i egne øjne mere disciplinerede arbejdsmoral end den, de har i resten af Spanien. Galskaben derimod drejede sig om at slippe kontrollen og give efter for sine lyster. Om at drikke igennem, feste og larme i gaden natten lang, om at male som Joan Miró, bygge kirker som Antoni Gaudí eller sprænge Gran Teatre del Liceu i luften, som anarkisterne gjorde i 1893.

Jeg er født og opvokset i en almindelig dansk familie af den slags, hvor man først kan slappe af, når man har nået, hvad der skal nås, så jeg tog ganske enkelt til Barcelona med et dybt ønske om at opdage nye og gale sider af mig selv, der kunne supplere min snusfornuft. Det vidste jeg fra litteraturen, at El Raval kunne hjælpe mig med.

Kvarteret, der også kaldes Barri Xines, har altid tiltrukket hobevis af forfattere fra både nær og fjern på jagt efter menneskelige dramaer, lummerhed og pragt. Specielt når solen gik ned, og de spanske natteravnene, luderne fra Afrika og byens mest berusede turister gjorde sig til i jagten på sex, penge eller absint på de

snuskede barer og bordeller, dirrede gaderne og gyderne af spændte drifter og nervøs energi. Det var lige, hvad jeg søgte, og jeg havde mod forventning allerede fra starten god tid til at gå på opdagelse i dette hedonistiske paradys.

Min første lektion i catalanernes relativt afslappede forhold til tilværelsen oplevede jeg nemlig kort efter min ankomst, da jeg troppede op på Universitat Autònoma for at indskrive mig på de kurser, jeg havde planlagt at følge. En seddel på døren bekendtgjorde, at proceduren var udskudt ti dage. Jeg tog derfor toget fra forstaden Bellaterra, hvor jeg boede og universitetet ligger, og ind til Plaça de Catalunya i centrum. En tur på 20 minutter, der blev brugt til at bladre mine noter igennem fra alle de forfatterskaber, der har suget næring til sig fra netop El Raval.

Min favorit blandt dem alle var – og er stadig – spansk-argentinske Raul Nuñez, hvis lille, tætte roman fra 1984, *Sinatra*, har opnået noget nær kultstatus i latinske lande og også er oversat til engelsk, dog uden at danske forlag af den grund har fået øjnene op for den.

Fortælleren i *Sinatra* er den 40-årige Antonio Castro, der arbejder som natportier på et beskedent hotel i El Raval. Frankie, som han kaldes, fordi han ligner Frank Sinatra, er netop blevet forladt af sin kone, og han fordriver tiden uden noget egentligt mål med livet – bortset fra at han gerne vil elskes og elske igen. Af den grund tilmelder han sig et bureau for andre ensomme mennesker på jagt efter kærligheden, og kort efter begynder brevene at strømme ind fra homoseksuelle bartendere, plagede enkefruer, en bankrøver, en kvindelig dværg, der bilder sig ind, at hun er poet, og en sindssyg præst. Derudover præsenteres vi også for teenagejunkien Natalie og den blonde luksusbude Isabel samt ikke mindst et sæt rå kulisser, der på én gang afspejler tilværelsens frustrerende trøstesløshed og lokkende hedonisme.

Jeg brugte den første måneds tid i Barcelona på at udforske kvarteret. Om formiddagen drak jeg *caffe con leche* af store kopper på Plaça de Vincenc Martorell, der

havde et stort udvalg af spanske aviser, hvis historier jeg stavede mig igennem, mens fuglene, børnene og spritterne rumstede inde mellem søjlerne og ude på den solbeskinnede grusplads. Derefter brugte jeg en halv times tid i de små pladebutikker på Carrer dels Tallers, hvor man spillede Heroes del Silencio og Pearl Jam for fuld volumen og lod kunderne bladre i kasserne med cd'er uden at blande sig. Indimellem gik jeg på det dengang netop åbnede Museu d'Art Contemporani – MACBA – hvis permanente udstilling stadig samler flere af byens egne kunstnere og for så vidt fanger *seny i rauxa*-ånden næsten lige så fermt som alle de finurlige værker og den inciterende arkitektur, der kan ses andre steder i og omkring byen.

Efterhånden som jeg lærte flere at kende, blev aftnerne i kvarteret længere og festligere. Mine venner og jeg, hvoraf de fleste var Erasmus-studerende fra forskellige europæiske lande, var yderst bevidste om, at vi havde fast bopæl i byen, og at det derfor gjaldt om at finde andre fikspunkter i byen end dem, der blev overrendt af turisterne. Barcelona var byen, hvor vi boede, ikke byen, vi besøgte.

Af samme grund blev de klassiske turistbeværtninger i El Raval – Bar Marsella, London Bar og Bar Pastis ikke mindst – kun besøgt, når der var gæster hjemmefra og ellers kun meget sent på natten lige inden solopgang, når turisterne var taget hjem på deres hotel, og de lokale fandt ro til en sidste stille gin og tonic. De bedste barer var dem, der ikke så ud af noget, og hvor barten der talte catalansk og kunne huske ens navn.

Ved enkelte lejligheder – når jeg havde besøgt hjemmefra – drak jeg på Café de l'Òpera og rundede naturligvis også både la Boqueria-markedet på Ramblaen og Gran Teatre del Liceu, der dengang, jeg boede i byen, var ved at blive genopbygget, efter at det for tredje gang i sin 150-årige levetid var brændt ned. Om eftermiddagen viste jeg byens seværdigheder frem, som en tålmodig lokalguide, der ikke længere kan hidse sig op over attraktionen, men blot lurer informationer af.

Jeg havde for længst fået sat kryds ud for alt, hvad jeg havde noteret mig, at jeg skulle opleve, og dagene

begyndte at ligne hinanden. Det passede mig fint, for de lignede ikke dem, jeg kendte hjemme fra Danmark. Eller også var det mig, der var faldet til. Du lægger sjældent selv mærke til, at du ændrer dig, men jeg gætter på, at det var tilfældet. Det irriterede mig i hvert fald ikke længere, at jeg ikke kunne regne med skemaerne på universitetet, og jeg havde også lært at klare mig uden et tv på mit kollegieværelse. Jeg havde oven i købet besluttet mig for at droppe turen hjem til Danmark ved juletid for i stedet at tage sydpå til Madrid, Sevilla og Granada uden på forhånd at reservere hotel eller lægge planer om, hvor længe vi ville blive i hver by.

hjemme i gràcia

Når jeg skriver ”vi”, så var det min kæreste og jeg. Egentlig var jeg taget af sted med det erklærede mål at undgå for mange danskere, men på universitetet mødte jeg en dansk pige, og da et andet af mine mål med turen til Barcelona som nævnt var at følge mine instinkter og slippe kontrollen – supplere min fornuft med lidt galskab – inviterede jeg hende i biografen, hvorefter forholdet udviklede sig.

Det var hende, der introducerede mig for Gràcia – ”et hemmeligt hjørne af den meget hemmelige by, Barcelona”, som den colombianske forfatter Gabriel Garcia Márquez har kaldt bydelen, hvori han slog sig ned i 1960’erne – og efterhånden blev det til en fast rutine for mig at ende dér hen på aftenen.

Med sine rødder i den politisk engagerede arbejderklasse, sine gode spisesteder og uprætentiøse barer med tv-skærme, sine traditionelle små pladser med børn, der spiller bold under træerne, var Gràcia lige netop, hvad jeg havde ledt efter, og bydelen kunne snildt lægge kulisser til min imaginære version af Den fortabte generations venstre bred i Paris.

Da vi kom hjem fra det sydlige Spanien, flyttede jeg ind hos min kæreste på Carrer Sant Joaquim, hvor hun delte en lejlighed med nogle venner. Det var kort inden jul, og hele januar måned, hvor vi havde fri fra

universitetet, bevægede jeg mig ikke langt væk fra Gràcia. Vi drak kaffe på baren lige nede om hjørnet, købte ind på det lokale marked, læste Henry Miller på Café Salambo om eftermiddagene og så Hal Hartley-film i biografen på Carrer de Verdi, hvis repertoire ikke blev synkroniseret til spansk. Jeg droppede samtidig vanen med at tage på Camp Nou og fulgte i stedet FC Barcelonas kampe på stambaren på Plaça de la Virreina, hvor min kæreste så dukkede op og hentede mig, så vi sammen kunne vælge, hvor vi ville spise eller feste den aften.

Gràcia blev og er stadig mit kvarter, og i en lille gade helt oppe ved Travessera de Dalt, som jeg krydsede, når jeg på solskinsdage gik i Parc Güell for at læse, fandt jeg også en antikvarboghandel. Her var udvalget langt større og mere spændende end i de store boghandler nede i Eixample, så jeg kiggede forbi et par gange om ugen. Det var her, jeg fandt *Sinatra*, og det var også her, at jeg fandt en slidt paperbackudgave af min anden yndlingsroman om Barcelona, Mercè Roderedas *Pigerne med duerne*.

Rodereda var en af efterkrigstidens mest kendte catalanske forfattere. Det meste af sit voksenliv boede hun i Paris, hvortil hun var flygtet efter Den Spanske Borgerkrig, men det er hendes barndoms kvarter, Gràcia, der er genstand for denne fortælling om en stoisk arbejderkvinde, der i 1930'erne gifter sig med den dovne, men kærlige anarkist Quimet. En dagdrømmer, der fodrer duer på sit tag og gør sig forestillinger om at styrte Francos regime.

Det sidste forsøger han og hans venner endelig at gøre alvor af. Desværre uden held, hvorfor vores heltinde beslutter sig for at slå sine to børn og sig selv ihjel. Mere ville mildt sagt være en skam at røbe her. *Pigen med duerne* blev en litterær begivenhed, da den udkom på det forbudte sprog catalansk i 1962, og selv om meget har forandret sig siden da, lever bogen stadig. Den kan sikkert læses på flere måder, jeg valgte at gøre det som et studie i *seny i rauxa*.

tid til mig selv

Min kæreste rejste hjem for at læse videre i Aalborg i februar 1996, og derefter flyttede jeg tværs over Gràcia, hvor jeg lejede et værelse i en lejlighed på hjørnet af Carrer de la Providència. De følgende måneder blev jeg hver morgen vækket af gadens stemmer. I princip kunne jeg sove lige så længe, jeg havde lyst til, men ved nitiden blev det umuligt at ignorere verden udenfor længere. Jeg kørte skodderne lidt op, åbnede vinduet på klem og lagde mig tilbage i sengen og kom langsomt til live, mens lugten af benzinos, skrald og renvaskede fortove blandede sig med støjen af trafik og stemmer og den metalliske skurren fra gitre, der blev hevet op foran barer og butikker. På de gode dage trængte solen igennem det hele med en stærkt pirrende duft af forår, der lokkede mig hurtigt op af sengen og ud i byen for at drikke kaffe og komme i gang.

Jeg havde for længst droppet kurserne på det universitet, jeg var indskrevet på, og kun i weekenderne kom jeg på de barer, hvor jeg i forvejen kendte folk. Det passede mig fint, og i dag, hvor jeg har fået det hele på afstand og har mulighed for at efterrationalisere, forstår jeg hvorfor: Jeg havde groft sagt været gennem tre vilde måneder med fester efterfulgt af tre måneder med faste rutiner, men jeg havde endnu ikke fået visshed om, at jeg var voksen nok til at manøvrere sikkert mellem galskaben og fornuften på én gang. De sidste tre måneder af mit ophold skulle bruges til at lære mig selv at kende.

For at dagene ikke skulle ligne hinanden gik jeg på museum om onsdagen, hvor det var gratis, og om fredagen rundede jeg ugen ordentlig af ved at trave tværs gennem Eixample og op på Montjuïc. Ved bænken med udsigt over Middelhavet spiste jeg en *bocadillo* og drak en cola, mens jeg læste et kapitel i en medbragt bog indtil solnedgang, hvor jeg gik ned til det gamle skibsværft Drassanes og tog en metro hjem.

Gràcia blev nemlig mit hjem, og når jeg i dag besøger Barcelona, er det her, jeg bor, hvis jeg er alene. Jeg har et fast lille hotel om hjørnet fra Fontana-stationen over for en bar, hvor jeg kan drikke morgenkaffe og lytte til

de stemmer og den støj, jeg kender så godt. På en god dag slentrer jeg op i Parc Güell og læser dagens avis, hvorefter jeg nyder eftermiddagsstemningen og en vermouth på en af kvarterets små pladser langt væk fra menneskemylderet på Ramblaen. Om aftenen spiser jeg tapas og drikker øl eller ser måske en fodboldkamp på en af barene på Carrer de Verdi med nogle gamle venner, der som jeg ikke får dårlig samvittighed over at sidde stille i Barcelona.

Den luksus kan jeg kun tillade mig, når jeg er alene af sted. Er min kone og mine børn med, bor vi ofte på et af de større hoteller nede mod vandet, så børnene kan bade, og er jeg rejst med folk, der ikke har været i Barcelona tidligere, så tager vi sammen de sightseeingture, jeg selv tog de første uger, jeg boede der.

Vi starter altid på Ramblaen. Her fortæller jeg, hvordan man i det 14. århundrede lavede den lille flod, der forbandt havnen med byen, om til den vej, der i dag er verdens mest berømte strøg. Vi besøger også byparken, Parc de la Ciutadella, der blev anlagt i forbindelse med Verdensudstillingen i 1888, og Mercat de la Boqueria samt selvfølgelig Sagrada Família, hvor vi af guiden får at vide, at dens arkitekt, Antoni Gaudí, blev kørt ned en morgen i 1926 på vej til arbejde et par gader væk. Vi lader os føre rundt i Barri Gòtics små gader og trange gyder omkring Catedral La Seu, og indimellem, på Carrer de Montsió, finder vi beværtningen Els Quatre Gats, der fik sit navn efter fire kunstnere, der her mødtes med blandt andre den unge Picasso og gav næring til den catalanske afstikker af art nouveau, *el modernisme*.

Har mine gæster kun lyst til at besøge et enkelt museum, vælger jeg Museu Picasso, fordi det er stemningsfuldt og ligger tæt på Santa Maria del Mar-kirken og El Born-kvarteret, der efter sin ansigtsløftning byder på gode spisesteder, smukke gader og mulighed for at shoppe. Men vi ender altid i Gràcia. Børnene, hvis de er med, leger så lidt på legepladsen over for Joanic-stationen, inden vi drikker kaffe på Plaça de Rius i Taulet, hvis høje klokketårn flere gange har ringet til kamp for den catalanske frihed.